

Aranka maga végzi. Az egyes mintákat guipur-szerű finoman horgolt hálózattal kapcsolják össze. Így született meg a magyar horgolt csipke, melyet a Szontagh-nővérek szülőföldjük iránt való szeretetből „csetneki csipkének” kereszteltek el.

A csetneki csipkéből készült gallérok és ruhadíszek az iparművészeti társulat újabb kiállításain, valamint a Művészet és Művelődés egyesület kiállításán már láthatók voltak s azok szépségüknél, művészies voltuknál s magyaros jellegük-nél fogva általános tetszés-és elismerésben részesültek.

A horgoláshoz olyan kevés és olcsó szerszámra és anyagra van szükség, hogy az szoba alig jöhet s így azzal még a legszegényebb sorsban lévő egyén is foglalkozhat; nincs tehát semmi akadály arra nézve, hogy ezen közzgazda-

67. VESZTRÓCZY M. MAGYAR.

ságilag oly fontos háziipari foglalkozás minél előbb mindenütt tért hódítson s új keresetforrássá fejlődjék. Ez irányban már több helyen megtették a kezdeményező lépéseket s megemlítjük, hogy a Művészet és Művelődés egyesületben a csetneki csipke készítését rendszeresen tanítják s hetenkint egy délután a Szontagh-nővérek vezetése alatt állandóan foglalkoznak vele. A kecskeméti nőegylet pedig elhatározta, miszerint nőipariskolájában a csipkehorgolást kötelező erővel taníttatja s ezt a foglalkozást tőle telhetőleg támogatja.

Kívánatos, hogy a közönség is a hasznos kezdeményezést kellően méltá-

nyolja s a csetneki, valamint azok nyomán készülő egyéb horgolt magyar csipkéket hatatosan karolja föl.

A SAJÓVIDÉKI NÉPIES ÉPÍTÉS.

IRTA: GRÓH ISTVÁN.

Nincs vidék, melynek építési motívumai annyira becsesek lennének építőink számára, mint az, amely a Sajó és Ríma folyók összefolyásánál terül el és amelynek legtöbb faluját a barkósághoz számítják.

Az a tiz-tizenöt falu, amelynek építkezéséből néhány díszítést mutatok be olvasóimnak, téglából és vályogból épít, házait vakolja, rájuk vakolatból domború cifrát mintáz; így aztán ezek az építmények anyagra, díszítésmódra igen közel esnek a mi modern házainkhoz és díszítő formáik szinte oda kíváncsoznak a mi városi házaink arculatára. Óriási előny az annak a modern mesternek, aki magyaros

dolgot kívánván alkotni, eddig csaknem kizárólag népies hímzésekre és legfeljebb fafaragásokra volt utalva, tehát oly ornamentikára, ami más anyagon termett és nehezen tűrte meg az »áthozatalt«.

Az ékes falvak sora kevéssel Rímaszombat alatt Jánosival kezdődik, úgy következnek erre Pálfala, Simonyi, Serke és stílusunk egyetlen városkája, Rimaszécs, amely talán középpontjául tekinthető ennek a népies kőműves-művészetnek. A legeredetibbek azonban ezután következnek: Velkenye, Sajó-Püspöki, Sajó-Németi, Abafalu pompásabbnál pompásabb díszítő motívumokkal,

úgy hogy nehezen tudnám a legékesebbet kiválasztani közülök. Lejebb a Sajó mentén Putnokon túl elhal stílusunk, de él dél felé a Mátra északi nyúlványai közt Szent-Simonban és Hangonyban, a tősgyökeres barkó falvakban.

A faluk e nem éppen nagy csoportján kívül csak jóval feljebb északra akadunk a Tornavölgy zugában egy még kisebb falucsoportra, ahol hasonlóképp dekorálják a házakat. Ezek: Hárskút (ahol kevés van már, mert amerikai pénzen a falunak kétharmadát újjáépítették), Almás, Görgő és Szögliget. Reményem, hogy későbbi tudományos vizsgálatok azt fogják kideríteni, hogy ezeknek a faluknak a lakossága is a palócságnak ugyanaz a törzse mint az előbbie, t. i. barkó.

A ház utcai homlokzatának díszítését illetőleg a díszítés mindannyiszor ismétlődő főformáit mutatja az itt közölt sajónémeti ház. A kétablakos utcai homlokzaton pilaszterforma tagozatok nőnek fel, amelyek azonban nem hordják a főpárkányt, hanem a fejük kivirágzik. Ezt a kivirágzó pilasztert, amelynek koronáját bámulatos leleményességgel képezték ki, én pálmának nevezem. E vidéken ugyan nem maradt meg ez a neve, de hogy fára gondolt aki mintázta, mutatja az, hogy több helyen láttam a bemutatottnál naturalisztikusabb kiképzést, leveles törzsszel. De ez a pálma képezi a székely kapuk fődiszét, megvan a XVII. és XVIII. századbeli kályhacsempék némelyikén, meg a XVII. századbeli keresdi várkastély kapufelein. Legrégibb ránk maradt alakításának a szepességi vittalvi szt. László képciklus pálmáit tartom, amely falkép még a XIV. századból való és előadása után bizonyos, hogy a néphez igen közel álló ember festhette. Vagy harmincféle palmaformára leltem eddig. Kettőt a legszebbek közül közlök; az egyik Héth falujában van meg a Sajó mellett, a másik az északi csoportból, Szögligetről való. A másik főhelye a barkó ház díszítéseinek az orom. Itt már nem olyan egyöntetű a felület vagy beosztása. Van rá eset, hogy az oromban

is pálmák emelkednek, mint a bemutatott sajónémeti házon, de díszítik másféleképp is, osztják vízszintes párkányokkal, modellálnak rája szabadon eredő vagy cserépből kinövő virágot, sőt akad olyan is (Rimaszécsen), amelyen a XVII. századbeli felsőmagyarországi renaissance hatása nyilvánul. Az udvarra néző fal a szegényebb háznál dísztelen, a gazdagabb református falvakban oszlopos tornác szegi be. E tornácok oszlopai között akad egy-egy eredeti formájú is.

Kétségtelen, hogy erre az építésmódra nem maradtak hatás nélkül a történelmi stílusok, a renaissance, a templomok és úrilakok barokkja és az empire. De meg kell bámulnunk azt a művészi erőt, amellyel a rimaszécsvidéki kőművesek ezeket az idegen formákat átgyúrták és magukévá tették. Sőt teszem azt az empire-stílus belevegyüléséből igen bájos formák keletkeztek, amikben főképp Jánosi községe bővelkedik. Ugyancsak Jánosi nemes falujából való az a díszes gereblye, amelynek két részletét közlöm. Mindkét rész mutatja, hogy népünk — éppúgy mint a középkorban, amikor a monumentális formáit vitték rá apróbb felszerelési tárgyakra — ugyancsak hajlandó architektonikus érzékét az ilyen apróbb dolgokon kifejezésre juttatni.

A barkóság legjellemzőbb formáját, a pálmát azonban lassú elpusztulás fenyegeti. Ma már nem építenek vele, pedig a falvak képe lassan az amerikai pénz hatása alatt megváltozik s a parasztház amugy sem él soká. Az ország többi részében is ma már, a székelységet kivéve, alig akadunk hasonló díszítésmódra.

Kivételt képez az a hódmezővásárhelyi láda, amit bemutatunk s amelynek oldalát, éppúgy mint a barkó házakét, virágos oszlopok osztják részekre. A barkó díszítések erejét érezteti az a komáromi láda, mely az előbbinek társa. Mindkettő az etnografiai múzeumból való. Erős a hitem, hogy mielőtt népünk teljesen lemondana ezekről a formákról, építőművészeink helyet engednek számukra modern alkotásaikon.

68.

63. TELCS EDE.

69.

69. ZALA GYÖRGY.

ANDRÁSSY-ÉREM.
MÉDAILLE D'ANDRÁSSY DE E. TELCS ET DE G. ZALA.

70.

71.

72.

74.

73.

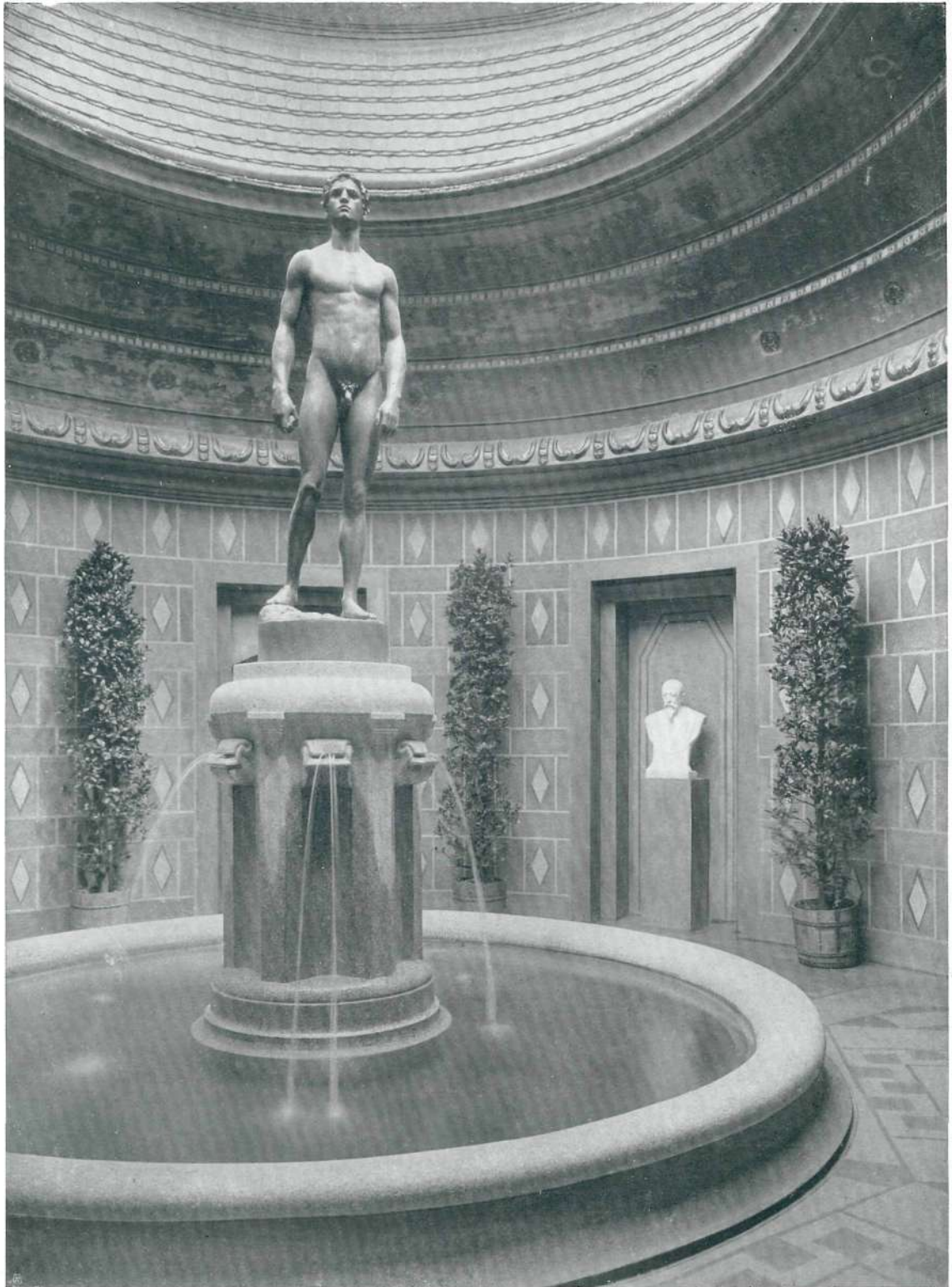

70-74. FRANGES-MIHANOVIČ RÓBERT
ÚJABB PLAKETTÁI.

PLAQUETTES DE
R. FRANGES-MIHANOVIČ.

75.

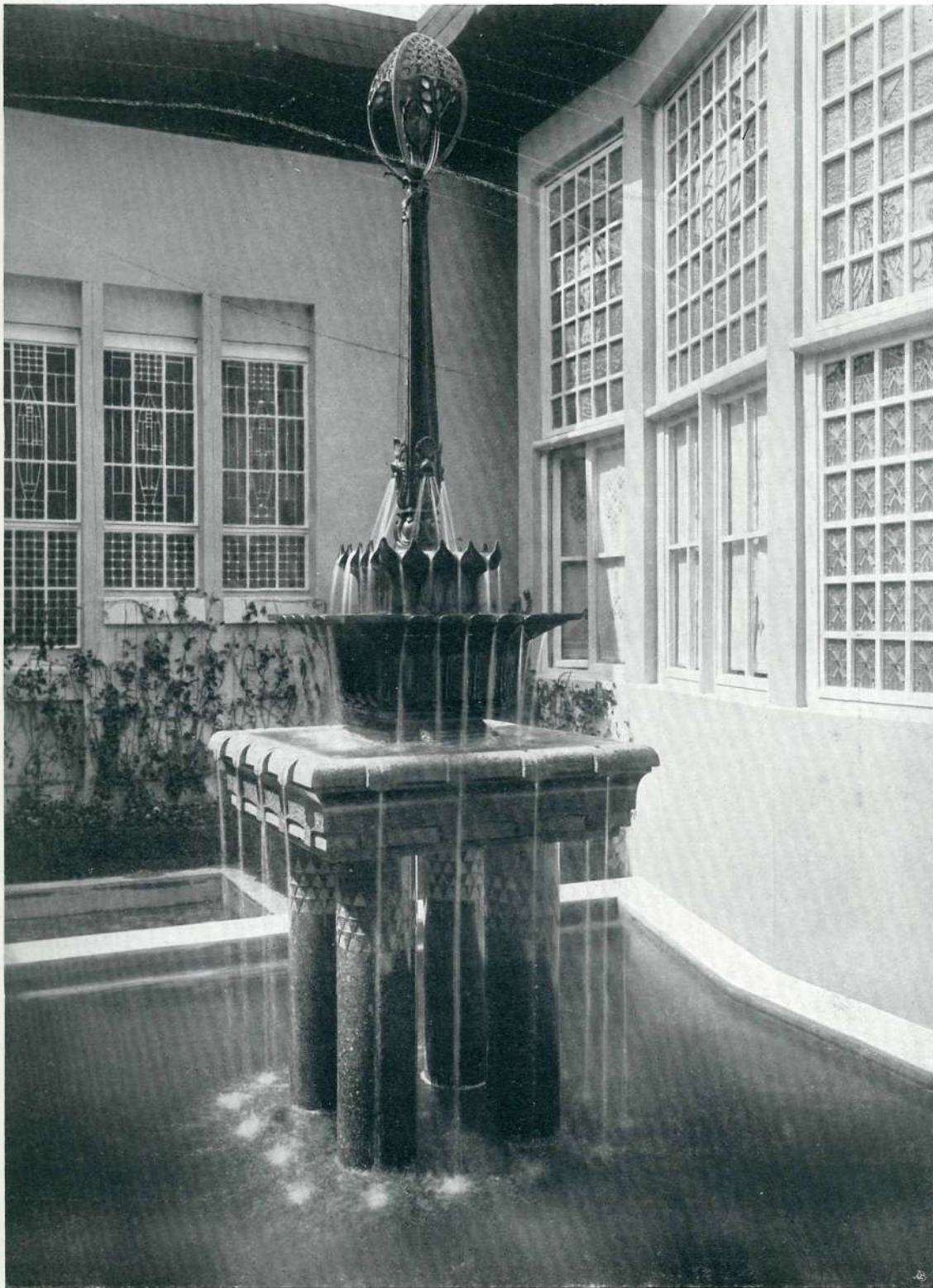

75. W. KREIS.
KÖRALAKÚ CSARNOK, KÜTTAL.

PORTIQUE CIRCULAIRE AVEC FONTAINE
DE W. KREIS.

DE L'OUVRAGE „DAS DEUTSCHE KUNSTGEWERBE 1906.“

76.

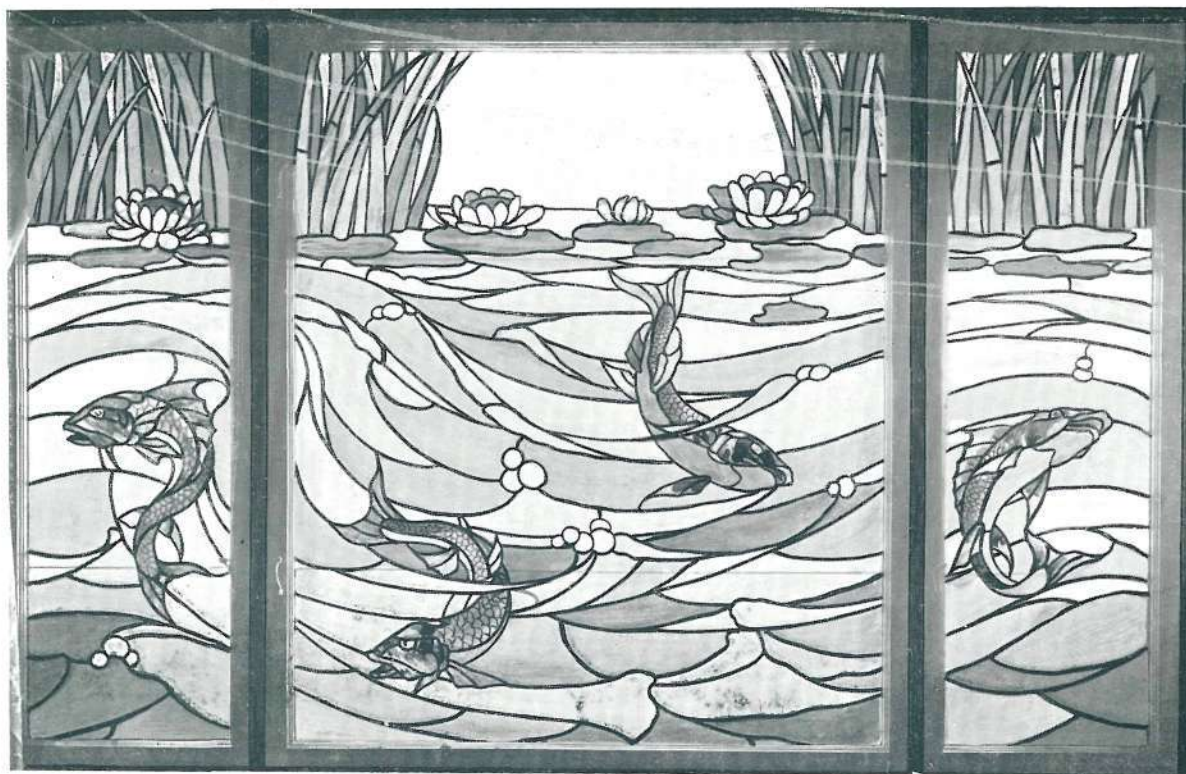
76. B. MÖHRING. DÍSZKÚT.

FONTAINE DE B. MÖHRING.

DE L'OUVRAGE „DAS DEUTSCHE KUNSTGEWERBE 1906.“

77.

77. SZALONABLAK.
VITRAGE DE SALON.

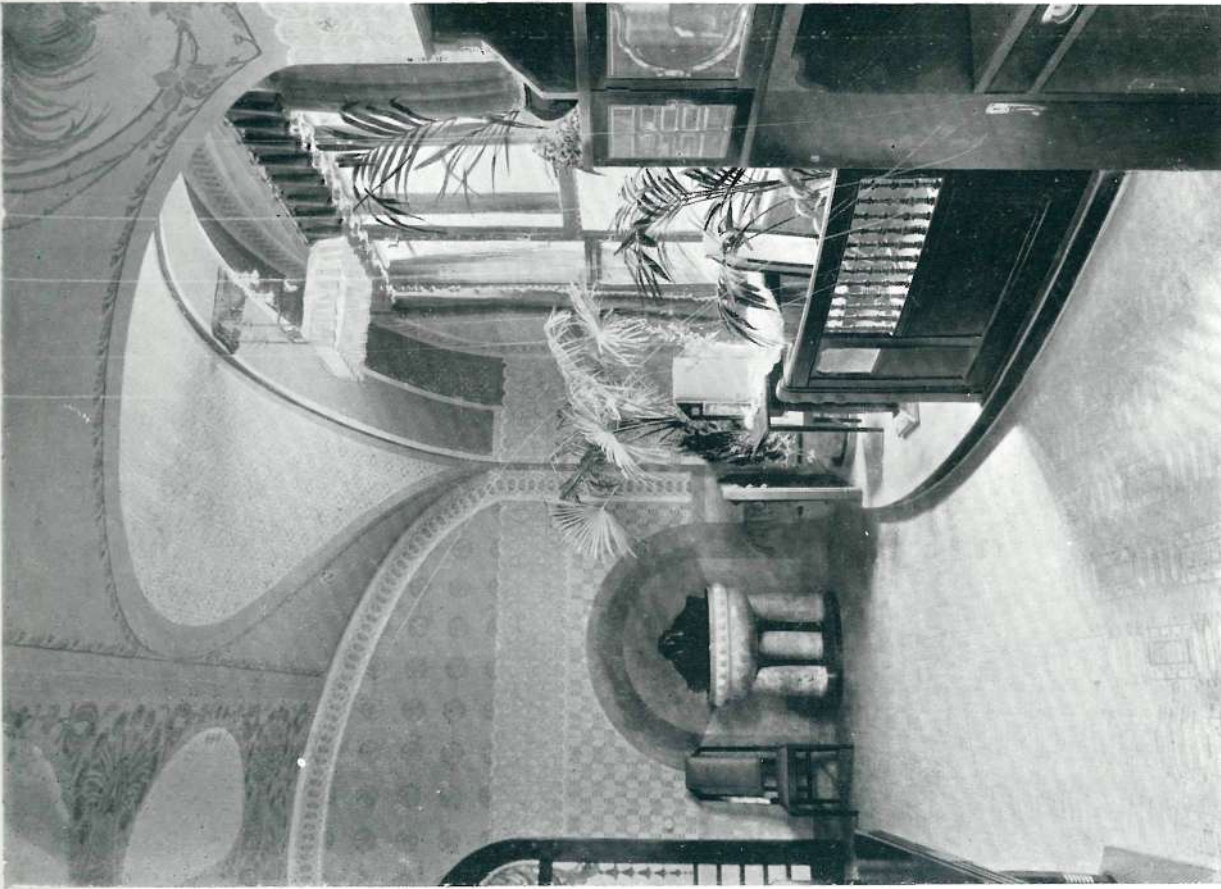
TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR,
KÉSZÍTETTE RÓTH MIKSA.

78.

78. ÚRI DOLGOZÓSZOBA.
CABINET DE TRAVAIL.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

80.

80. EBÉDLŐ RÉSZLETE.
BÉPÍTETT ERKÉLLYEL.
DETAIL D'UNE
SALLE À MANGER.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

79.

79. LÉPCSŐCSARNOK.
HALL.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

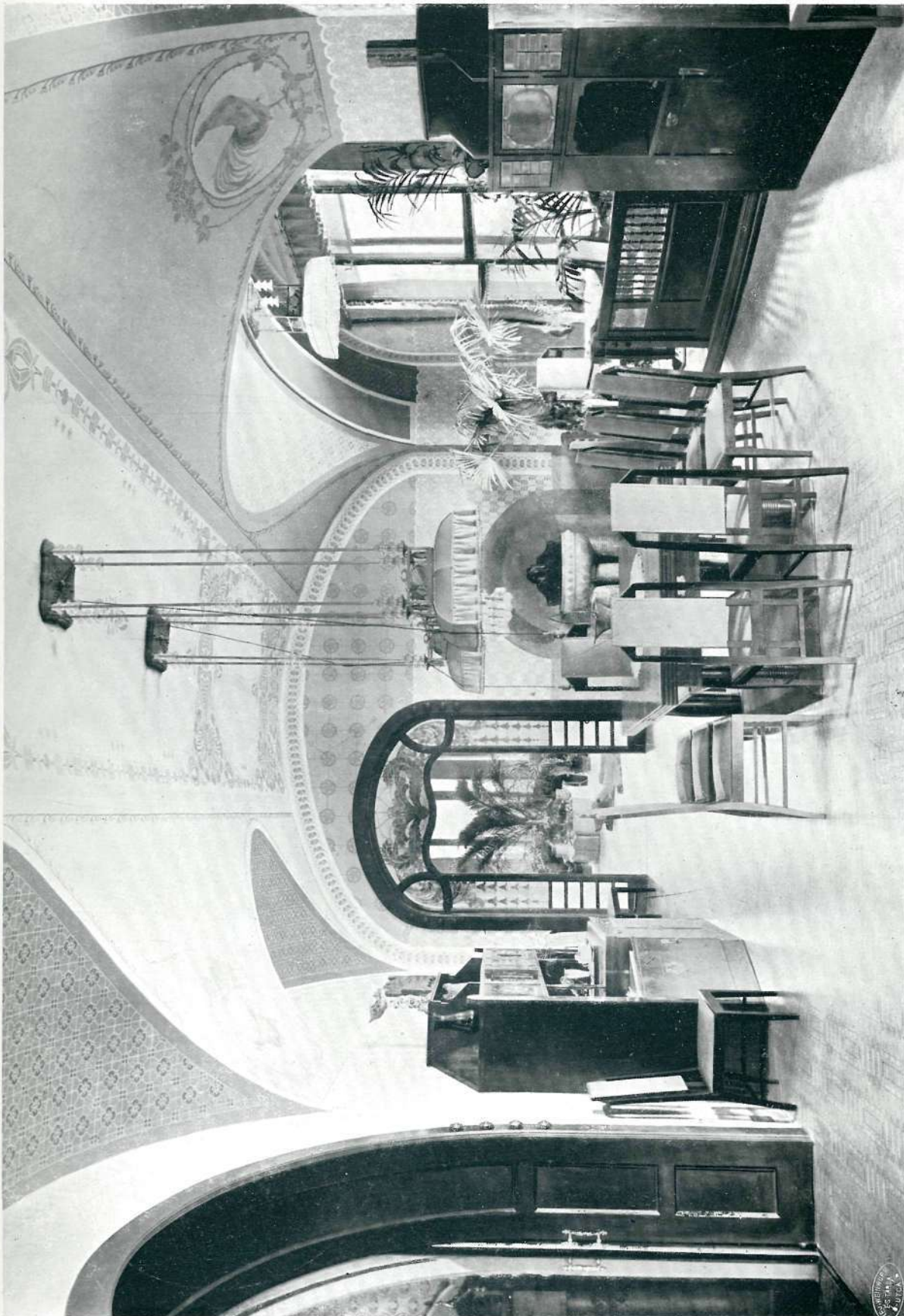
81.

81. ÜVEGMOZAIKOS AJTÓ.
PORTE VITRÉE.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

TERVEZTE ÁRKAY ALADÁR.

82. EBÉDLŐ.
SALLE À MANGER.

82.

83.

84.

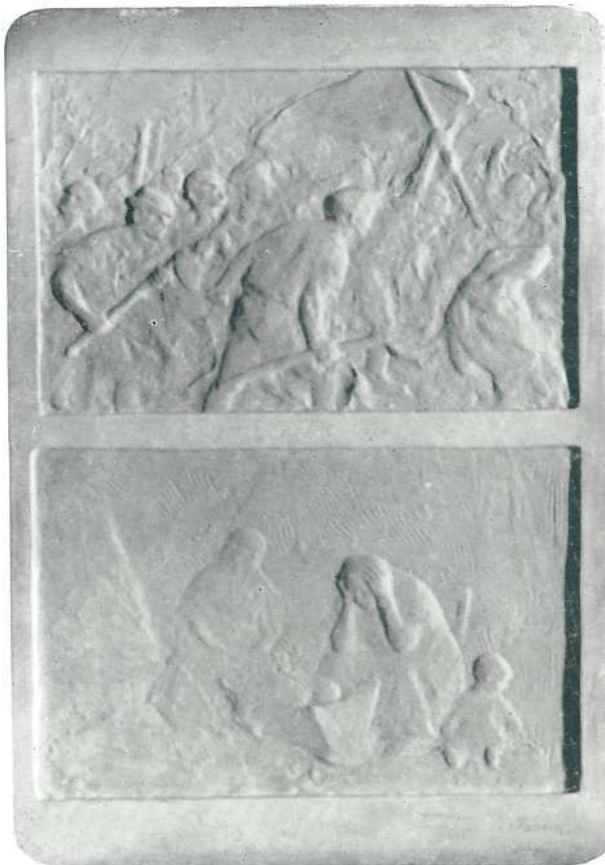
85.

83., 84. SZIRMAY TÓNY.

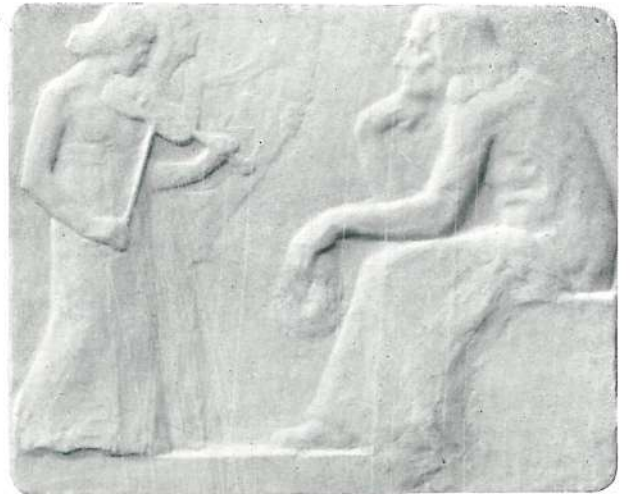
85. REMÉNYI J.

86.

86. „PANEM” JELIGÉS MŰ.

87.

87. REMÉNYI JÓZSEF.

88.

88. ANYASÁG.
MATERNITÉ.
TELCS E.

CONCOURS POUR LA PLAQUETTE DE LA SOCIÉTÉ DE AMATEURS DE MEDAILLES.